

Eztakigu emendik urte batzuetara jan-edan-arazo auek nola erabakiko diran.

Dana dala, esan genezake, oker aundirik gabe, gai auetan gaur dan egunean, aurrera baño atzera geiago egiten degula. Entzun bestela.

Oraindik orain, ¡Viven! *La tragedia de los Andes* deritzaion Paul Read ingeles idazlearen liburua argitaratu da. Ta bai-aldakizute liburu ortako orrialde batean zer esaten dan? Alegia, giza-korputz ildakoen aragia, aragia baizik ez dala. Beren arimak beste mundua joan zirala, ta, beragatik, aragi ori jan dezakegula; aragi ori abereen berdiña dala-ta.

Bestalde, ezagutuko dezute bear bada *Soylent-Green* izenburuko pelikula. Ongi. Pelikula ortan, ikusi dezutenok dakizuten bezala, emendik urte batzuetara giza-korputz ildakoen aragi-iriñez egindako opiltxoekin gizakumeok biziko ote geran, diote. New York-en bai beintzat...

Azkenik, lengo egun batez eskuratu degu Parisen argitaratutako *La Cuisine Canibale* izeneko liburutxo bat. Txantxetan idatzia dago, ta berak dakarren kanibal-jaki-errezeta batek *Basques basquaise* deritza. Jakiña, esan bezala, umoredun lanegintxo da, baña, dana dala, alaere bere irakurpenak alako urdaill-naigabetxo bat utzi zigun.

Madrideko *Cofradía de la Buena Mesa*-koak zabaldu dute *Madrid Gastronómico*-ren bigarren argitaldia.

Aurtengo argitaldi berri ontan badatozte, lengo urtekoan bezalaxe, Madrideko euskal-jatetxe batzuen izenak. Baita lengoan azal-tzen etzan batena ere. Ain zuzen ere, *Zalacain*-ena.

Jatetxe *Zalacain* au Altsatsu-ko sukaldari napar ezagun batzuek idiki zuten, eta iñolaz ere, gaur dan egunean, Madrideko jatetxe natusienetako bat da.

Beste jatetxe-gida bat ere aurten Madrident argitaratu da. *Guía Gastronómica de Madrid 1974* deritza, ta G. A. Sol de Liaño da bere egillea.

Gida ontan ere badatozte euskal-izeneko ta usaieko jatetxe batzuek. Egia esan, batzuek baño geiago. Entzun: *Alcalde, Basarri, Blanca de Navarra, Casa Vasca, Danok, El Bodegón Navarro, El Parador, Gure-etxea, Guria, Jai-alai, José Luis, La Trainera, Mesón El Caserío, Ondarreta, Príncipe de Viana, Señorío de Bértiz, Trabuco, Txistu, Zarauz* eta *Zalacain*.

Berri-samarrak diralako-edo, ez dira agertzen ez *Cofradía de la Buena Mesa*-ko liburutxoan ez *Guía Gastronómica*-n Madrideko gaurko bi euskal-jatetxe ezagunak. Ezagunak eta onak gañera. Ta biak donostiarrak idikiak: *Nicolasa* ta *Asador Orio*.

* * *

Parisko *Le Nouveau Guide Gault-Millau* deritzaion aldizkariaren azkeneko zenbakian, Euskalerriko sukalkintza ta jan-edan-gaiaz idatzitako orrialde bi datoz.

Egia esan, ez gatoz bat orrialde oietan ezartzen diran iritzi guziekin, baña bai geienakin. Gañera, gipuzkoarrok, moko-fiñak bezala, goieneko mallan ipintzen gaituzte. Onela, ta adibidez, orrialde oietako batean, Gipuzkoako sukalkintza Euskalerriko beste guziak baño aberatsagoa dala adierazi ondoren, Donostiako jatetxei buruz itzez-itzez esaten da: «*Nous connaissons au moins une douzaine de restaurants et deux fois plus de bistrotts qui surpassent ce que l'on fait de l'autre côté de la frontière.*»

* * *

Aurten betetzen dira eun urte Chesterton ingeles eskribatzalle ospetsua jaio zala.

Chesterton moko-fin txit ona izan zan, eta jan-edan-gaiei buruz bein baño geiagotan egoki asko idatzi zuan.

Beragatik, errenkada auen bidez eskeintzen diogu gaur guk *Ostegun izan zan gizona*-ren egille umorezale ta begikoari oroimentxo apal au.

* * *

EGAN-en lengo zenbakian argitaratu genduan gure lantxoari buruz idatzitako Ipar-Americako eskutitz bat jaso degu.

Arritzekoa da baña, emen bakarrik ez, baita American ere irakurtzen da nonbait, gutxi edo geiago, gure aldizkari maite au.

Beraz, oraindik ere Euskalerriko izkuntza zarrak zertxobait baliotu noski.

* * *

Beñiola, Gipuzkoako erri txiki bateko taberna nagusian, bazkaldar batzuen artean berealdiko iskanbilla sortu zan. Azkenean, guziak Guardiazibillen Etxera eraman zituzten. Ta an bati galdegin zioten:

—Iskanbilla noiz asi da?

—Bazkalondoan.

—Bai, bazkalondoan. Baña ze ordutan?

—Eztakit.

—Eztakizula?

—Ez, jauna.

—Gutxi-gora-beera ere ez?

—Gutxi-gora-beera? Bai, jauna: Boga-boga kantatzeko orduan.

* * *

Usurbilko Uri-batzarrak 1888garren urtean erri-arau batzuek onartu zituan.

Arau aiek erderaz eta euskeraz erasoak izan ziran, eta euskerazkoen izenburua, itzez-itz, auxe zan: *Usurbill-ko Erriaren Ordenantzak*.

Ona emen euskerazko arau aietako batzuek:

«40garrena.—Debekatzen da, tabernak ichi ezkeru, leyo eta atetatik, ardo, likoreak eta beste edozein edari saltzen, non ta premia aundiren bat ez dan.»

«41garrena.—Ezta sartzen utziko edaria saltzen dan tokietan, ez ta ere egoten, moskortuta dagoenik.»

«43garrena.—Debekatzen da osoro edari nastu, char eta osasunaren kontrakorik saltzea.»

«58garrena.—Ezin salduko da ezer, usteltzen asitakorik, edo bear bezela ez dagoenik. Ala aragi, bakallau, urdai gazi, nola ardo, olio ta edariak edo beste edozein, ikusi litzake autoridadeak onak dau-den, eta galeragin osasunaren kontrakoak saltzea.»

«62garrena.—Saleran bear diran neurri ta pisuak, bear dute izan *Sistema métrico* deritzaion berrietakoak, eta ondo dauden autorida-deak ikusiak ta ontzat emanak.»

* * *

Jakinzale.—Zenbat personak oraindik munduan beatzakin jaten duten? Gutxigora-beera, ta «ONU»-koak diotenez, 740 milloiek...

* * *

Moko-fin bati.—Txit gogoko izan zenituela guk lengo zenbakian *urta* deritzaion arraiaz argitaratu genituan lerroak, diozu. Ongi. Ta eskarrikasko.

Egia esan, badegu gaur *urtari* buruzko beste berri ernagarri bat ere. Jose Maria Iribarren zanaren *Batiburrillo navarro* liburutxoatik artua.

Gure adiskide miñ izan zan idazle arek dio bere lanegin ortan, alegia, amalaugarren mendean, Naparroako Errege Karlos II-garrenaren denboran, Iruñeako Kalonjeak jai-egun nagusietan *corriedo* izeneko otordu bikain bat egiten zutela, ta jaia bijilia-egunean erortzen bazan, arrai bi jaten zituztela. Ain zuzen ere, auetxek: «*Congrio o hurta, o salmón o pitual.*»

Jakiña, baditeke emen aipatzen dan *hurta* arraiak gaur Andalucian izen onezaz ezagutzen danarekin zer-ikusirik ez izatea.

* * *

J. B. A.—Arrazoi dezu. Persona bat ezagutzeko, ona da zer jan eta zer edan egiten duan jakitea. Are geiago: *nola* jan eta edan egiten duan jakitea ere ezta txarra izaten persona bat ondo ezagutzeko. Eskritura Santuak dionez, Apostoluak ere, Jesukristo jaten eda edaten ikusi zutenean, antzeman omen zioten Berari nor zan.

* * *

Gaztak ogiarekin eta ardoarekin batasun sakratu bat osatzen du.—*Chesterton.*

* * *

Adiskide maite bati ezin lezaioke bazkari on bat baño doai egokiagorik eskeñi.—*W. Fernández Flórez.*

A. A.